

Het curieuze toneeltje van het nucleair agentschap

Aviel VERBRUGGEN
Universiteit Antwerpen

Vorige week donderdag organiseerde het FANC een bijeenkomst met enkele buitenlandse nucleaire experts (DS 17 augustus). Aanleiding waren de haarscheurtjes die werden vastgesteld in de reactor van de DOEL 3. Op de persconferentie nadien ging het vooral over het gevaar van stroompannes door het eventuele verlies van DOEL 3, en eraan gekoppeld TIHANGE 2 omdat dat een reactor uit hetzelfde assortiment is. Sindsdien stijgt de spanning in het energiedebat tussen de tenoren van de publieke sector. De privétenoren komen niet op de scène. Het schouwspel is raadselachtig, en de timing ervan bijzonder.

De FANC moet waken over de nucleaire veiligheid in België, dat is haar taak. De speciale bijeenkomst van 16 augustus is in die zin toch iets apart: niet het IAEE (Internationaal Agentschap voor Atoomenergie) maar het FANC belegde een internationale bijeenkomst over speciale (“misschien wereldwijde”) problemen in atoomreactoren.

Het FANC-budget zal het wel kunnen dragen, maar directeur-generaal Willy De Roovere overspeelt hier toch zijn hand. Hij is aangesteld om te waken over de veiligheid van de Belgische atoominstallaties, verregaande uitspraken over buitenlandse installaties horen daar niet bij. Er zijn trouwens ook geen berichten dat na die vergadering van 16 augustus een van de DOEL 3 soortgenoten in het buitenland is stilgelegd voor inspectie van het reactorvat.

Nog meer overspeelt hij zijn hand als voor het algemene publiek de belangrijkste boodschap van het overleg blijkt te zijn dat de stroomvoorziening in België in gevaar komt als DOEL 3 en TIHANGE 2 de komende winter niet halen. Stroomvoorziening behoort niet tot het mandaat van de FANC en het moet zich daar dus niet over uitspreken. Maar dat krijg je als een voormalige directeur van de kerncentrale DOEL (en dus ex-Electrabel) nadien de FANC bestiert. De CREG en het federale Ministerie voor Economische Zaken (met de Nationale Bank en het Planbureau in de backstage) lopen al over elkaars voeten met studies en uitspraken over de Belgische bevoorrading in elektriciteit.

De Roovere blaast gelijktijdig warm en koud. Wie van warm houdt: overal scheurtjes (misschien zelfs bij 350 en dus bijna alle atoomcentrales ter wereld); serieus veiligheidsprobleem; lange stillegging in het vooruitzicht. Wie van koud houdt: scheurtjes voor het eerst gevonden; impact al bij al beperkt. Misschien moet hier Eric van Walle, directeur-generaal van het Studiecentrum voor Kernenergie en KUL professor, worden gevraagd meer wetenschappelijke klaarheid te brengen. Metallurgische testen in de reactoren om de kwaliteit van het staal te volgen, zijn al vele jaren bezig.

We weten het altijd achteraf

Maar heibel roept ook op tot reflectie. Wie de nucleaire problemen beter wil begrijpen, nodig ik uit om hierbij eens stil te staan.

1) Atoomproblemen slepen een eeuwigheid aan, de economische constructies die zulke problemen hebben veroorzaakt, zijn relatief zeer tijdelijk. Nog voor de reactor zijn diensttijd erop heeft zitten, is de bouwer ervan in het niets opgelost: bedrijf failliet en verdwenen. Dit is zo in Rotterdam (reactorscheurtjes); dit is niet anders in Fleurus (laagradioactief afval). Hoe gaat dit aflopen met de bewakers van de atoompassiva binnen 50, 500, 5000 jaar? En dit zijn nog nabije horizonten in de toekomst van de nucleaire passiva.

2) Belangrijke technologische gebreken zijn lastig of niet voorspelbaar. Technologie wordt vooral gedreven door winstbejag dat de winsten sterk in de schijnwerpers zet om maatschappelijke steun en subsidies te verkrijgen. De schaduwkanten van de technologie worden weggemoffeld, doorgeschoven naar de samenleving en naar de toekomst. Atoomenergie is kampioen in die discipline, met het afwentelen van risico's en passiva. We moeten leren uit vroegere fouten, zoals de scheurtjes wijzen op een vroeger tekort aan kwaliteitscontrole en competente certificatie. België is opnieuw roekeloos op het nucleaire pad met het MYRRHA project, maar dat zal het weer achteraf geweten hebben.

3) Winnaar is wie de zwartepiet doorspeelt naar de anderen. De voorstanders van de atoomenergie worden geconfronteerd met de eigen contradicties. Hun grootschalige technologie is kwetsbaar voor technologische gebreken en risico's, en de elektriciteitsvoorziening van een land dat afhankelijk is van nucleaire energie is daardoor ook kwetsbaar. Maar als de technologie faalt, wordt de schuld op de samenleving geladen: "hoe gaat die samenleving dan wel aan stroom geraken? Kom maar op met de alternatieven!"

4) De scheurtjesaffaire werpt haar schaduw vooruit op de levensduurverlenging van veertig jaar oude reactoren (DOEL 3 is nu niet eens 30 jaar). Een scheurtje dat een spleet wordt, kan tot een verlies aan koeling leiden en dus tot catastrofes zoals in de Fukushima-reactoren. Hoe kan een samenleving gevaarlijke installaties als DOEL tolereren in de nabijheid van een menselijk, cultureel, economisch en industrieel centrum als Antwerpen? Zolang de uitbaters van nucleaire installaties geen volledige verzekering kunnen bekomen bij de Zwitsere huizen, afbouwen die risico's want ze kosten meer dan ze waard zijn.

5) Een en ander in de plot van het opgevoerde FANC stukje vraagt om opheldering. Waarom is er vandaag zoveel publieke aandacht voor reactorscheurtjes? En waarom wordt vooral de nadruk gelegd op het mogelijke wegvallen van DOEL 3 en TIHANGE 2 als stroombron op korte termijn? Wat anders kunnen weldenkende mensen besluiten dan dat de atoomoptie een foute keuze is geweest? Waarom wordt dat niet in duidelijke woorden gesteld, met een actieplan voor verbetering?

Hopelijk laten de publieke overheden zich niet uiteenspelen, maar vormen ze een ordentelijke ploeg om het op 4 juli afgesproken sluitingsprogramma van DOEL 1 en 2 snel te concretiseren, en vooral om de alternatieve stroomvoorziening en het efficiënt gebruik van elektriciteit doeltreffend en doelmatig, maar ook zonder een dag tijdverlies te ontplooien.